

Het gymnasium van het Xaveriuscollege in Vught

De buitenschoolse activiteiten van de externe leerlingen 1958-1966

1. Inleiding

Over het wel en wee van het r.k. gymnasium Xaveriuscollege is op de site van het BHIC wieroekwijwaterenworstenbrood.nl al het een en ander te vinden. Het gaat dan vooral om herinneringen van leerlingen van de twee klein seminaries, die dit gymnasium bezochten. In de eerste plaats het klein seminarie van de paters Scheutisten CICM (missiecollege St. Franciscus Xaveriuscollege, in de volksmond: Sparrendaal) en in de tweede plaats het klein seminarie van de paters MSF (seminarie de Steffenberg).

Deze school kende echter nog een derde categorie leerlingen: externe leerlingen uit Vught en omgeving. Over deze derde categorie leerlingen en in het bijzonder over hun buitenschoolse activiteiten handelt mijn bijdrage. Ik beperk me tot de periode 1958 -1966. Ik heb geen zicht op hetgeen zich heeft afgespeeld in de periode daarna tot de fusie in 1970 tot het Maurickcollege.

2. *Eén school, één docentencorps, drie categorieën leerlingen*

De toenmalige rector van het missiecollege Sparrendaal, pater G. Giezenaar CICM (1901-1978), was er een warm voorstander van zijn gymnasium wettelijk erkend te krijgen, omdat een erkend gymnasium meer seminariestudenten zou trekken; het aantal interne leerlingen bedroeg in 1954 slechts 88. In 1957 werd besloten om externe leerlingen toe te laten. De eerste externe leerlingen uit Vught en omgeving meldden zich aan in september 1958. In 1960 tekenden de Vughtse Scheutisten en de paters van de Congregatie van de Heilige Familie, wier kleinseminarie in Kaatsheuvel was gevestigd een overeenkomst om gezamenlijk, via een stichting, een gymnasium te exploiteren. In deze overeenkomst was onder meer opgenomen dat men geen leerlingen of ex-leerlingen van de andere partij in de eigen gelederen zou toelaten. De erkenning werd aangevraagd en op 1 januari 1960 verleend. De school kende zowel paters docenten CICM als paters docenten MSF. Daarnaast waren er ook -voor korte of langere tijd- leken docenten voor verschillende vakken, bijv. gymnastiek, tekenen.

De leerlingen van het seminarie MSF kwamen aanvankelijk dagelijks met de bus uit Kaatsheuvel. Hun klein seminarie De Steffenberg in Vught (een kleine honderd meter verwijderd van de gebouwen van Sparrendaal) werd in 1964 in gebruik genomen.

De school bloeide en groeide. In 1965 waren er ruim twee honderd leerlingen op het seminarie CICM, naar schatting iets meer dan honderd op het seminarie MSF en ongeveer honderd externe leerlingen.

De externe leerlingen die in 1958 en 1959 in de eerste klas van deze school kwamen, ik behoor zelf tot de jaargang 1959, volgden het eerste/de eerste twee jaren het schoolregime van de interne leerlingen van Sparrendaal. De lessen begonnen rond kwart over acht in de morgen. Tussen de middag was er een warme maaltijd in de refter van het missiecollege. Als je gebruik maakte van de mogelijkheid om na de lessen je huiswerk op school te maken (studie) was er om kwart voor vier theepauze met gesmeerde maar niet belegde boterhammen, en om half zes een dienst in de kapel. De dinsdag- en donderdagmiddag waren lesvrij, en op zaterdag eindigden de lessen eind van de ochtend. Wij hadden als externe leerlingen in die tijd dus veel contact met de leerlingen van Sparrendaal. Na een paar jaar veranderde het lesrooster, was het voor de externen niet langer mogelijk om op school te studeren, en

kwamen de klein-seminaristen van de congregatie van de Heilige Familie de leerlingenpopulatie versterken. De contacten van de externen met de klein-seminaristen van Sparrendaal werden minder en tegelijkertijd werden de onderlinge contacten van de eerstgenoemden versterkt. Hiervoor werd een structuur opgezet die sterk leek op de wijze waarop in Sparrendaal en in de Steffenberg de buitenschoolse activiteiten waren georganiseerd.

De buitenschoolse activiteiten op onze school waren per categorie leerlingen georganiseerd. Zo waren er bijvoorbeeld jaarlijkse toneeluitvoeringen door ieder van de categorieën leerlingen voor eigen publiek. Dus naast een verticale organisatie van de buitenschoolse activiteiten (over de schooljaren heen) was er ook sprake van afscherming van deze activiteiten naar andere categorieën toe. Deze manier van organiseren en functioneren is gedeeltelijk te begrijpen. Enerzijds mochten de klein-seminaristen niet te veel in aanraking komen met de verlokkingen van de wereld buiten de eigen poort, en mochten ze ook niet op het idee komen van seminarie te wisselen, anderzijds is het zo dat ieder van de twee categorieën klein-seminaristen moesten worden ingevoerd in en doordrenkt met de cultuur van de eigen congregatie. Hoe dat laatste precies heeft vorm gekregen heb ik nergens kunnen ontwaren, maar ongetwijfeld kende elke congregatie zijn eigen helden (bijv. Mgr. Hamer CICM) en heldenverhalen; en er waren zeker ook lichtbeelden en films van de eigen missiepraktijk met verhalen van missionarissen op verlof. Deze missieverhalen kwamen tijdens de lessen nauwelijks aan de orde. Mogelijk was dat een bewuste keuze maar ook speelde mee, veronderstel ik, dat, op een enkele uitzondering na de docenten zelf niet in de missie waren geweest. Een andere zaak die heeft meegespeeld is dat de religieuze vorming van de klein-seminaristen (mogelijk toekomstige priesters) van een andere intensiteit was dan die van de externe leerlingen. Voor deze laatste was dat eigenlijk geen hoofdthema op school, maar een zaak voor het gezin waartoe zij behoorden.

Voor de algemene culturele vorming gold dit eigenlijk niet: muziek, toneel enz. zijn niet specifiek gebonden aan een bepaalde categorie leerlingen. En dit geldt eigenlijk ook voor de sportieve vorming. Maar toch: de culturele en sportieve activiteiten bleven ook gescheiden, op een enkele uitzondering na. Wij konden als externe leerlingen ook de filmavonden op zondag konden bijwonen, die werden primair werden georganiseerd voor de klein-seminaristen CICM. Daarnaast speelden externen met het seminarie-elftal CICM mee in wedstrijden tegen het seminarie-elftal MSF

3. De Leerlingenclub voor externe leerlingen

Pater C. van Maasackers CICM (Nuenen, 1917 – Vught, 2004) was prefect van de externe leerlingen. Hij had dus een bijzondere zorg voor het wel en wee op school van de externen, zowel individueel als collectief. Hij was een bevlogen en bezielde man, voorzien van het missionaire vuur. Dat laatste zou hem nog goed van pas komen toen hij bij de fusie van de school zijn baan als docent klassieke talen in 1970 opgaf en pastoor werd van de RK Kerk OLV van het Allerheiligste sacrament in Den Haag.

Pater C. van Maasackers
CICM 1967

Ook in de contacten met zijn externe leerlingen was Van Maasackers een missionaris die ons de weg wees naar de Heiland. Zo organiseerde hij met een zekere regelmaat speciaal voor de externe leerlingen een Eucharistieviering (op vrijdag). In een brief aan de ouders van de externe leerlingen zegt hij hierover: ‘... als iedereen op actieve wijze deelneemt (...) dan zal de gemeenschappelijke liturgieviering een waardevolle bijdrage betekenen voor de groei naar godsdienstige volwassenheid. Waar de externen door eensgezinde en loyale samenwerking zulke goede prestaties leveren op cultureel en sportief gebied, moet dit ook op het godsdienstige vlak mogelijk zijn.’ Zo is het.

- *De Maria Congregatie*

Maar dit was toch niet voldoende. Een aantal externe leerlingen werd in 1962 of 1963 door hem persoonlijk uitgenodigd toe te treden tot de door hem opgerichte lokale afdeling van de Mariacongregatie. Ik trad ook toe.

De Mariacongregatie (MC) richtte zich op de speciale verering van Maria; “haar leden hadden de opdracht onder bescherming van Maria, zelf een beter mens te worden en de christelijke idealen over de wereld uit te dragen”.

De voornaamste regels die gelden voor leden van de Mariacongregatie hebben betrekking op 1. het ideaal van haar leden, 2. de daden van haar leden en 3. het gedrag van haar leden:

<i>Ons ideaal</i>	<i>Onze daad</i>	<i>Ons gedrag</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1 Wij streven naar een bijzondere godsvrucht, eerbied en kinderlijke liefde tot de H. Maagd Maria. 2 Wij wijden ons aan Maria toe als onze Koningin, Beschermster en Moeder, om uitstekende Katholieken te worden. 3 Wij streven oprecht naar een heilig leven. 4 Wij trachten ook anderen door ons voorbeeld en woord daartoe te brengen. 5 Wij zullen de H. Kerk verdedigen, wanneer zij wordt aangevallen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wij bidden trouw ons morgengebed met de drie weesgegroeten en de morgenopdracht aan het H. Hart van Jezus. 2 Wij eindigen de dag met ons avondgebed en gewetensonderzoek. 3 Wij gaan dikwijls naar de H. Mis en te Communie. 4 Wij bidden graag het rozenhoedje. 5 Wij gaan geregeld biechten bij onzen vasten biechtvader. 6 Wij besteden zo mogelijk dagelijks enige tijd aan overwegend gebed. 7 Wij komen trouw naar de Congregatie-bijeenkomsten. 8 Wij doen graag mee met het werk van de Congregatie. 	<p>Wij willen zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 fier op ons H. Geloof 2 eerbiedig onder het gebed 3 ijverig in ons werk 4 zedig in kleding en houding 5 voorzichtig in omgang en bescheiden in optreden 6 gehoorzaam aan het gezag en oprecht 7 hulpvaardig 8 tevreden en blij en zonnig voor anderen.

Wat me nog ervan voor de geest staat is, dat er ongeveer één keer in de maand in de kapel van Sparrendaal een mis werd opgedragen voor de leden van de congregatie, waarna een maaltijd of ander samen zijn. We gingen ook ééns per jaar op retraite. Indertijd werd een retraite ook wel ‘bezinningsdagen’ genoemd. Je bezon je, onder leiding van een geestelijke die het kon weten, op je rol en taak als katholiek in de wereld en op je persoonlijk leven. Ik herinner me dat we met de MC een retraite onder leiding van Van Maasackers hebben gehad in Velp (bij Grave), in het klooster van de paters Kapucijnen. We gingen er met de fiets heen. Van de retraite zelf staat me weinig bij. De leden van de Mariacongregatie kregen al gauw een goede onderlinge band en de MC groeide uit tot bakermat van de Schoolkrant en de Leerlingenclub. Ik bewaar al met al goede herinneringen aan de Maria Congregatie op onze school.

Eerste lichting Mariacongregatie 1962/1963

Staannd v.l.n.r.: Paul Van den Boom, Willy Janssen Steenberg, ik zelf, Wim Koekkoek, Paul Van de Hoogen;
Zittend v.l.n.r.: Jan Grijpink, pater Van Maasakkers, René Dony.
Op het revers dragen we met trots het MC-insigne.

- *Schoolkrant Sparren-Taal*

In het najaar van 1962 wordt een schoolkrant voor de externe leerlingen opgericht.

Er werd een prijsvraag uitgeschreven voor de naam van de krant. Mijn inzending: 'SPARREN-TAAL' werd als naam gekozen. Jan Smeets ontwierp de kaft; Jan Grijpink werd hoofdredacteur. Ik zelf werd secretaris en Willy Janssen Steenberg penningmeester. Peter Rooswinkel, Flip Staatsen en Dolf Hautvast zijn op dat moment redactielid. Pater Van Maasakkers is moderator.

De redactievergaderingen vonden, als regel onder zijn leiding plaats op zijn kamer in het klooster, na de lessen of soms tijdens de pauze tussen de lessen. We kwamen graag op zijn kamer omdat we dan een sigaret konden nemen uit een van de pakjes die op het salontafeltje lagen. We kwamen er vooral graag als Van Maasakkers zelf niet aanwezig was. Het blad werd een groot succes. Er werd uitvoerig verslag gedaan van alle activiteiten voor de externe leerlingen en natuurlijk waren er de losse bijdragen van leerlingen en van de redactieleden zelf.

De grote stimulerende en creatieve kracht van de schoolkrant was Jan Smeets, die gedurende enkele jaren hoofdredacteur is geweest.

INTERMEZZO Jan Smeets (1945 – 2016)

Jan was een markante leerling op Sparrendaal.

Hij was een ras artiest/troubadour: hij maakte en zong liedjes, schreef gedichten, was één van de beste acteurs van het schooltoneel, waarvoor hij ook de decors ontwierp.

Hij was een flamboyante kerel. Het verliet voortijdig het gymnasium, rondde de sociale academie af en is later terecht gekomen in de toneelwereld (Proloog). Hij heeft zijn hart verpand aan het Brabants dialect en aan het Brabants amateurtoneel waarover hij een standaardwerk schreef. Hij heeft twintig jaar gewerkt als provinciaal toneel-adviseur. Zijn verdiensten voor de Brabantse cultuur worden algemeen erkend. Hij is in 2016 op 71-jarige leeftijd overleden.

Jan Smeets
zelfportret rond 1964

- *De Leerlingenclub*

Op initiatief van Van Maasakkers wordt, als de Maria Congregatie goed draait en Sparren-Taal regelmatig verschijnt, de Leerlingenclub opgericht

De primaire doelstelling was de onderlinge samenhang tussen de externe leerlingen te versterken en een onderdak te bieden aan de verschillende buitenschoolse activiteiten van hen zoals voetbal, hockey, jaarlijkse oriëntatierit e.d. De club ontwikkelde zich goed.

Marcel van Grinsven was de eerste praeses, Jan Grijpink abactis (secretaris) en René Dony penningmeester; de laatste twee lid van de Mariacongregatie. Het jaar daarop kwam ik als penningmeester in het Praesidium, en weer een jaar later werd ik Praeses. Er was dus een sterke personele unie tussen de leden van de Maria Congregatie, de redactie van de schoolkrant en het Praesidium van de leerlingenclub.

De Leerlingenclub overkoepelde de volgende buitenschoolse activiteiten:

- De schoolkrant SPARREN-TAAL
- Toneel
- De Academie en filmclub
- Filatelie
- Fotoclub
- Schaken en dammen,
- Voetbal, hockey en honkbal

Om de eigen identiteit te versterken en uit te dragen was er een schooldas ontworpen: zwart met rode en groene banden.

In het schooljaar 1964-1965 kwam op leerlingen-niveau het Interscholair Contact tot stand, waar alle scholen van voortgezet onderwijs in Vught aan deelnemen. In 1964 werd het eerste exemplaar van het gezamenlijke schoolblad uitgebracht.

De leerlingenclub oriënteerde zich dus ook naar buiten, maar zocht intern geen contact met de buitenschoolse activiteiten van de leerlingen CICM en de leerlingen MSF. Er is dus geen gezamenlijke toneeluitvoering geweest of een gezamenlijke uitgave van een schoolblad.

- *Rome-reis*

Externe leerlingen in de vijfde klas werden door school in de gelegenheid gesteld rond Pasen een Rome reis te maken.

Voorjaar 1965 nam ik deel aan de Rome-reis. De reissom verdienden de deelnemers voor een deel zelf. Via bemiddeling van enkele ouders was het mogelijk om enkele dagen bij een bedrijf of instelling te werken. Pater Van Maasakkers en onze leraar Nederlands, pater Van den IJssel MSF begeleidden de reis. Van Maasakkers was tevens gids.

We vertrokken per trein op 16 april (Goede Vrijdag) en waren op 29 april weer terug, na een tussenstop in Luzern. Het was een indrukwekkende reis, met bezoeken aan de Romeinse monumenten, het Vaticaan en Pompeï. Hoogtepunten voor mij waren de Pauselijke Paasmis met de zegen Urbi et Orbi op het St. Pietersplein, een H. Mis opgedragen door pater Van Maasakkers in de Calixtus-catacomben en een bezoek aan Paestum en Pompeï.

De reis heeft zoveel indruk op me gemaakt dat ik tijdens mijn huwelijksreis in 1974 naar Rome veel dezelfde plekken nog eens heb bezocht.

4. Tot besluit

Er werden onder auspiciën van de Leerlingenclub veel buitenschoolse activiteiten voor en door de externe leerlingen van het gymnasium Xaveriuscollege georganiseerd. Voor elk wat wils. De prefect van de externen, pater Van Maasackers hield als inspirator en moderator het geheel met aandacht en zorg in het oog. Leerlingen die dat wilden konden hun organisatorische talenten ontdekken in de verschillende clubs en commissies en vele anderen namen actief aan een of meer van de activiteiten deel.

Zoals ook de klein-seminaristen CICM en die van MSF hun eigen wereld hadden, hadden ook de externen hun eigen schoolwereld. Het waren drie gescheiden werelden, daar deden de lessen die samen werden gevolgd niets aan af.

De school zou nog enkele jaren zelfstandig blijven bestaan nadat ik er afscheid van had genomen. Er was blijkbaar (maar mij toen niet bekend) toen al veel gaande dat wees op het nadere einde van de twee kleinseminaries. In hoeverre dat ook zijn weerslag heeft gehad op het functioneren van de Leerlingenclub tot de fusie in 1970 weet ik niet.

Hoe de leiding van het gymnasium van het Xaveriuscollege aankeek tegen de buitenschoolse vorming van de externe leerlingen.

Uit: Programma en Boekenlijst Schooljaar 1964 -1965 R.K. Gymnasium Xaveriuscollege

GODSDIENSTIGE VORMING

“Als Katholieke school heeft het Xaveriuscollege de plicht mede zorg te dragen voor de godsdienstige vorming van de leerlingen. (...) Ten aanzien van het godsdienstig leven op de school zijn daarom enige maatregelen getroffen.”

1. *De schoolmis*, op vrijdag om 8 u 15, met vooraf gelegenheid tot biechten
2. *Bezinningsdagen* in het eerste trimester; eindexamenkandidaten hebben een besloten retraite in een retraitehuis
3. *Maria-Congregatie*; lidmaatschap staat open voor leerlingen van de hoogste drie klassen. “Het doel van deze vereniging is de vorming van goede katholieken, die ernst maken met hun persoonlijkheidsvorming en die belangstelling hebben voor de persoon van de medemens in navolging van Christus en Maria.”

CULTURELE VORMING

“De leerlingen dienen de school niet alleen op te vatten als een ‘leerinstituut’, maar ook als een instelling tot het vormen van de gehele persoonlijkheid. Daarom bestaat de LEERLINGENCLUB met haar onderafdelingen voor ontwikkeling, cultuur, sport en ontspanning”. Het lidmaatschap is voor elke leerling verplicht; de contributie bedraagt vijf gulden per trimester.

Tot de culturele vorming worden gerekend:

- De Academie; een groep waarin vaardigheden in het spreken en debateren worden aangekweekt
- De jaarlijkse toneeluitvoering

- De schoolkrant Sparren-Taal
- Het zangkoor voor eerste- en tweede klassers

SPORT EN SPEL

De donderdagmiddag wordt als sportmiddag ingericht: voetbal en hockey, met competities. Er kan worden geschaakt en gedamd en er bestaat een filatelieclub.

Jaarlijks is er een oriëntatierit met de fiets, aan het einde van het schooljaar.

Geraadpleegde literatuur

Ideaal van mijn jeugd. 1899-1999 Honderd jaar Scheut in Nederland Uitgever: Nederlandse provincie CICM, 1999.

Rieter, Toon, *En zij gingen. Over 'Sparrendaal en afscheid.* Utrecht, 2007.

Van Oers, Jan, *Seminaries 4 Afleveringen Webmagazine CuBra*, 2005.

Over de auteur

Egbert ter Heine is geboren (1947) en opgegroeid in Vught. Hij was van 1959 - 1966 extern leerling van het Xaveriuscollege. Egbert was lid van de Mariacongregatie, redactielid van de schoolkrant Sparren-Taal en was gedurende een periode praeses van de Leerlingenclub. Na een studie Sociologie was hij als docent en onderzoeker ruim veertien jaar verbonden aan het Sociologisch Instituut van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij vervolgde zijn beroepsloopbaan als extern organisatieadviseur voor non-profit instellingen, tot zijn pensioen in 2010. Hij verhuisde toen met zijn vrouw naar het platteland in Zuidwest Frankrijk, omgeving Figeac. Hij is daar elf jaar gebleven. Egbert woont nu in Groesbeek en is als vrijwilliger werkzaam bij het Katholiek Documentatie Centrum van de Radboud Universiteit.